Antun Lučić:
Jukin stih prožet je ironičnim stavom, ali i autoironičnim upitima, praćenim lucidnim i oštrim uvidima u zbilju, ljude i jude koje i ne htijući sretne. (...) S razlogom će njegove pjesme doživjeti prepjeve, ući u kućne knjižnice, na mjesta gdje se ne mogu lako naći *oporučne* knjige.

Tomislav Marijan Bilosnić:
Obuzetost jednostavnom riječju kao mostom iznad ponora koji dijeli čovjeka od Boga, Juka rješava pogledom u bunar svoje duše, u unutarnje zrcalo svojih snova i osjećaja. (...) Sudeći po stihovima ove zbirke, riječ je o zanimljivu pjesniku koji (paradoksalno) slike svoga svijeta uvećava tako što ih svodi na tih i jednostavan jezik.

Sead Begović:
Pjesnik Juka *jobovski* strpljivo i u kušnjama pokušava obnoviti nesklonu egzistenciju te nam kao uporan moralist razotkriti blasfemične ljudske odnose, koji su obvezatni pri ulasku u svijet – dok na njegovu izlazu stoji Bog.

ISBN 978-9958-9790-8-8

darko juka

teštamentum

darko juka

Darko Juka

Teštamentum

Darko Juka
Teštamentum
I. izdanje

Nakladnik
Matica hrvatska Mostar

Za nakladnika
Ljerka Ostojić

Prosuđivači
Tomislav Marijan Bilosnić
Antun Lučić

Fotografija pjesnika
Adrijana Novak-Juka

Naklada
600 primjeraka

Grafičko oblikovanje
Shift Brand Design, Mostar

Tisak
Fram-Ziral, Mostar

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

821.163.4(497.6)-1
821.163.42(497.6)-1

JUKA, Darko
Teštamentum / Darko Juka. - Mostar : Matica hrvatska, 2020. - 94 str. : slika autora ; 20 cm

O pjesniku: str. 89-90.

ISBN 978-9958-9790-8-8

COBISS.BH-ID 29086726

Darko Juka

Teštamentum

Matica hrvatska Mostar
Mostar, 2020.

U tamnu mi je noć poć’

Zagrljen dimom u ostavljenomu kutku,
gledam u čašu. Sam!

Nagnuti ju, duša mi išće…
Čemer utopiti... Sam!

Odveć zamoren, a rano je…
Možda zakašnjeli oproštaj čekam? Sam!

Moj je pokop tamo gore previđen…
U tamnu mi je noć poć’. Sam!

Istisnute riječi

Prst šutnje

Kiša ispire tragove
što me spajahu s dobrim ljudima.
Prst mi prekriva usne,
ubija me duga šutnja.
Svjetla me zasljepljuju,
zore vuku u ponore.
Blato je!
Kročim i nikamo ne mičem,
osim ništavilu.
Nema povratne voznice,
tako su me natjerali odlučiti.
Povukli su k sebi šake,
a ja sam ostavio prst.
Šutim.

Otišlo je vrijeme

Britka je stud zasjekla!
Ledena oštrica tvoje sjene…
Poražena je nada!
Nemir. Doskok. Kraj.

Iskon ječi iz nutrine!
Izmiče jutru svitanje…
Padaju vjeđe!
Nigdina. Praznost. Kraj.

Nabori jalove postelje!
Zakrivene očima visine…
Zjapi grob!
Mrzlost. Zebnja. Kraj.

‘Zalud istiskah riječi!
Došlo je kraju vrijeme…
Pravorijek Velikoga –
Nizina. Tmina. Kraj!

Ne odriči nas se

Bože, pogledaj na dijete svoje
koje je samo i više ne čeka mir,
leži u blatu i vrišti,
ali ga hoteći ne čuju.

Povuci ga za ramena, u nebesa
koja su skrila visinska svjetla još davno
pa ih oči ne vide, um ne ćuti,
ruke ne dotiču ni na vratu žene.

Bože, čuješ li ili Si na nebeski svod
navukao zastor kako ne bi čuo,
umoran od nas,
zemaljskih lucifera?

Objavi se, ne daj nas,
ne odriči se!
Ja jesam u blatu...
Anđeo u ženi još nije!

Nevrijedni smo

U raščlambi svojih promišljanja
ne nalazim lijeka raslojenosti svojega bića,
koje je bićem svijeta,
svih tijela i trupala.

Boca je spas,
mudrost koja stvara zaborav.
Naiskap, jer biće svijeta spava,
ne misli, nije sućutno.

Na ulasku u svijet kuša nas čovjek,
na izlasku Gospodin Bog,
a u međuhodu, na putu gladi i rata,
kuša nas nečastivi, hrpa gnoja i blata.

Gnjida si hoće
prigrabiti dušu bića,
i uspijeva kad' je biće slabo,
kada je nemoćno, pokleknulo i jadno.

Boca, naiskap, do kraja,
kad' nisam snažan biti sućutan,
dostojan vidjeti Gospodina,
kad' se predajem slijedu.

Biće svijeta je pokleknulo,
svijet je pokleknuo
iznevjerio svojega Stvoritelja.
Nevrijedni smo lijeka...

Nagnuh se u sebe

Uvukoh se u sanak i
umaknuh tako tmici istine.
Moja oslabljena duša
ne podnosi više breme jave
i biram sanje, nagnutost u sebe.
Hrabro se povlačim jer živjeti želim
za sutra, za svoje dijete.

Mrtav

Na kraju obzorja planina,
hodim krhka znanja.
Donošče plače,
pucaju gromi…
Biseri uokolo i ljudi mračni
nude skupi spas.
Zrno iz praska! Padam i kunem,
bez skrušena priznanja.
Mrtav!

Izreci mu ime!

Podaj tugu gravitaciji,
pusti ju u odvod, pusti zemlji,
dok mu ime u kamen klešeš…

Pusti silu što steže grudi,
u jecaju nek' oteče.
On je pao, i više ga ni'!

Ogrij ga spomenom, izreci mu ime,
tiho, šaptom, glasnije… Zagrmi!
Ime koje u kamen klešeš
izreci, klesaru… Izreci ti!

Tvoj udarac, prodor u kamen,
tvoj otisak, pečat na život
bit će buđenje, bit će znamen.
Izreci ga, klesaru! Izreci ti!

Uloga odraza

Propitivanje

Nagnutost u iza.
Zrcalo.
Plamen sa svijeće dogara.
Miris dunje sakati sadanjost,
upliću se upiti.
Bremenita je uloga odraza.

Grijehom smaknuto potomstvo

Studena mi kiša, u mjesecu studenom
studen u kosti uvlači,
natapa mi suzom natopljenu dušu
oduškom od svagdanjosti,
zbiljnosti uozbiljene u prolaznosti
prolaza kojima grubo fijuče vjetar,
bez zavjetrine kao zaklona
koji bi ponudio otklon od vremenske nepravde
koja pravednomu i znači i ne znači
na vjetrometini dok on traži mir,
pomirenje u smiraju zagađena duha,
zagrađena od prisnih i poniznih
koji bijahu onomad krotki,
od gamadi rastrgani vrhom motki
pouljenih posljednjim pomazanjem
kojemu je izmakao blagoslov
na časoslovu zaranka, nestanka, jala,
kvarna od ustajalosti u istobitnosti,
sveudilj u bešćutnosti,
učtivo učmaloj na vrhuncu snošaja
dvaju pokvarenih protuha –
kurvi obješenih na murvi
suhoj, posnoj, popišanoj od isposnika
koji bješe raspet na gredama mudrosti
i sada revući reve, da mu se glasnice trgaju
u istrgnutosti iz njedara smežurane majke
i usahle joj dojke iz koje curi krv

na bijelu haljinu, zakrvavljenu opačinom,
otrovom kojim zatrova potomstvo,
tijelom, krvlju i dušom.

Brid strmoglavljenja

Suci lupaju o stolove,
zipka progutala čedo!
Nasred polja, pod vlatima,
mrav biva izgnan
od svojih, iz svojega.

Utrnuta noga i tupa bol,
od plama nestade obzorja.
Gutam hladnu vodu
iz zatrovana vrela
rijeke što žilom bje.

Ruka majke
na čelu čini križ!
Odmak od zbilje
primiče sanje dnevne,
u lutanju bridom mogućega.

Pupkovina potrgana
od rođenja vezanih sramota
za ime čovjeka, utvare
kojemu ptice crne letahu
ponad groba budućega.

Strmoglavljenje u ponor!
Drži težinu nemoćni korov
jadan, bijedan,
uglavljen u bitak
moj, svoj, njezin, njihov.

Pokošen uzama

Sablasne doline i pustoš,
nagriza tamu jeka
hrđava, mirisa čudna
koja smeta pojavnost
čovjekovu na postelji
dok mu žena gladi kosu
u vječnosti,
bez stida, nagnut nad bezdan
dašće i uzdiše prema prostranstvu
užasnutomu na kraju bitka
svega stvorenoga
u ognju, vatri uništavajućoj
koju ne gasi zrak
kojega nema
niti voda koje ima,
koja gori po površini i na dnu,
koprca u njoj riba
dišući dim
crni, gusti, smrdljivi
okot pod sisom mačke
crne s mrljom podno brade
gdje je oznaka, biljeg
zapečaćena sudba, usud, ženidba
luđaka svezanih ruku
s kapuljačom i kamenom,
noga u mjestu,
glava u pijesku, na tuti dijete

napreže se, stenje,
izbacuje strah i puca oklop
oko čovjeka,
spadaju lanci
i progovara, prozbori, reče
a onda umuknu, bi pokošen jer
rekao je…

Bespuća

Osip od jala
po koži gmiže,
zebnja koja vreba
s leđa u mraku,
gdje je sljepilo
na pravdu.
Prodanu gardu
miluje nada,
lažljiva snaga
diže ruke u zrak.
Zagađen uzdisaj,
prekinut ritam
života i srca
u tišini koja rida.
Suze teku, kiša
s neba oluju donosi,
strepnju
protivnu razumu.
Shvaćanju bitka
praznovjerje prkosi.
Ceste duge,
kraj nedokučiv.
Bespuća,
bespuća,
bespuća.

Vododerina

Vododerina
ugnječena u tjesnoći,
samuje ukroćena
usred nesvrhovite uzgibanosti svijeta.

Pojmljiva, mudra,
sa spoznajom o onomu što bje,
pod uzicom, u sprezi moći i sile,
šuti, trpje.

Šute s njome i litice,
stežući okove, jedva vidljive,
zakrivene sramotom i znojem,
u strepnji od gromovita progovora.

Sirenski pjev

Svjetlo i tmina

Pao je tračak svjetlosti
na smiraj noćnoga mraka,
u širini od tek par koraka.
Ulična svjetiljka i ti –
ogrnuta tminom
zrcališ oris u mojemu oku.
Ja – u tmini, gdje sam
nestao, ostao, sam…

Čekanje

Otkucaj. Mir.
Otkucaj. Čekanje.
Pogled na izvan.
Noć tiho curi dobnikom.
Ne dolaziš!
Čekanje s otkucajima.
Mir zamiče!

Put sjećanja

Noćni je mir uspavao grad,
grijeh je smetati sklad
napuštenih ulica kojima se razlijeva
žuta boja s vitkih stupova.

Meni ove noći nema sna,
preturam po starim ladicama,
po zatomljenim sjećanjima
u koja vode ispucali svjetlopisi.

Dočekam ujutro čistača
koji metlom gladi još studen asfalt.
Pod suhe mu vlati
bacam svoju sjetu, svoje nekad.

Sada ljubavi vise na platanima,
a šeću bezdušna trupla,
i boli preveć pamtiti
kako je to bilo nekad.

U kapi rose

Držim te u kapi rose,
posred ružine latice,
u zjenici svojega oka,
u grudima, u otkucaju srca.

Na javi, čuvam te od snova,
u tami sjenama te ne dam.
Pod ramenom, u zagrljaju,
objema te rukama trebam.

I kada odem u zaborav
tebe ću sjećanju predat' –
neka te, namjesto mene,
u kapi rose čuva.

Žena… To savršenstvo Stvaranja

Na ležaju počiva žena,
savršeno djelo Stvaranja,
od nedostojna rebra odbijena,
od iskona meni knjižena.

Uzglavlje od najljepšega tkanja
njene zaigrane čuva snove,
usnicu istražuje prst smjeli,
vrhunac moje žudnje, nadanja.

Onkraj prozora budi mi ćud
pod ljetnim suncem dok sniva.
Rubovi plahte išću blud,
zamamnu slast mašta otkriva.

Ta je žena moj sirenski pjev,
podajem se slatkoj boli,
u postelji toj je i strast i gnjev,
draž se topi na areoli.

Mojoj Adrijani

Humak
umrlih

Ori, gango

Tresi, gango, tvrde planine,
neka kamen puca, nek' se gromovi ljute!
Od brda do brda zaori pjesmu našu,
prenesi riječi naše, govori znanim i neznanim
o Hrvatima, o Hercegovini, o *Hercegorčini.*
O ponosu i jadu, o trudu i gladi, o krvi i znoju,
o pjesmi i kolu, o žulju na dlanu,
o motici na ramenu, o srpu u zamahu!
Grmi, gango, šijavica te prati,
skače trusa, taraban zemlji spušta.
Šibaj, gango, bećarac će doći!
Šibaj, gango, povijaj hrašće,
rastvori zemlju u poljima, prolij vina u grla.
Ori, pjesmo moja! Ori o našim palim,
o živima i mrtvima, o težacima i pastirima,
o njivama i duhanu i žitu i predivu i situ.
O stapu i gargašama, o pastirki i stadu,
o rataru i njegovu jadu.
O badnju i burilu, bunaru i suncu, suši, zvizdanu,
o Turčinu i Srbinu i njihovu zulumu.
O pravdi i pobjedi i uspravnu vratu,
visoku čelu i o gordomu stasu,
o građi ratnika, muškomu glasu,
grču na licu, o zaiskrilu oku,
umornomu, lomljenomu, ali ne i slomljenomu,
Hercegorčinom voljenomu Hrvatu!
Ori, oj gango, ori!

Nijemi balkon na mrtvomu mostu

S oborena balkona mosta gledam,
ponad mene sjene,
na površini rijeke ptice, mračne, crne,
tjelesa krvavu boju šire.
Potmuli tutnji, rušenje, vrisak djeteta,
dopiru do mene, na balkonu ranjenomu,
kojemu posljednje trzaje pratim.

Sve je smrt naspram života!
Svud je pomućena stvarnost,
premoćno ludilo!

Glasno ječe udarci lopata,
tûtnji topova, vrisci pušaka.
Preko tamnih ptica zemlja pada u rovove,
one vječne, neurušive.
Križ nakoso, ali stoji!
I stijeg čvrst, al' zastava rasparana.
Tutnji sve jači.
Ćutim tvarnu samoću na balkonu nijemu,
na mostu preko kojega živi više ne hode.

Carinskomu mostu

Nad mrtvim tijelima mostarske djece

Sporo izmiče noć svojim zvijezdama…
Promalja se svjetlost blagoga pramaljeća.

Napušta tama zašutjeli zvonik…
Pod njim se stoljećima dlan dlanom dira.

Sviće nad jarugama koje čuvaju kosti…
Krvcu zemlja upila, djeca pod nju otišla počivat.

O koplje obješena povijest bremenita…
Po grobljima rasuta leži Domovina.

Stijeg nad odrom vojvode od Huma…
Bôji, oganj, tûtnji posmrtnog plotuna.

Razbaštinjeni od blagosti naših pređa…
Uskraćeni gutljaja s Radoboljina ždrijela.

Pod lukom voda teče, snivanju kameni spavači…
Nad mrtvim tijelima mostarske djece, tiho
– poput najtanje vlati.

Stari most

Kamena spona
na humku umrlih duša…
Na putu od mosta do znamena
proletješe stoljeća…
Kaldrmu izdjeljale čizme
zločinaca i junaka…

Sjeme rata

Koliko brzo nakon rata
dušmanima oprostimo mrtvoga brata?
Koliko snažno nakon rata
na vojnike bacamo snopove blata?

Koliko smjelo nakon rata
vrijednosti satiru satire?
Koliko predano nakon rata
za svetosti zatremo manire?

Koliko potpuno nakon rata
čistoća napusti srca?
Koliko se spretno nakon rata
iskvarenost iz sjene iskoprca?

Koliko skoro nakon rata
dušmanina krstimo za brata?
Koliko nam brzo nakon rata
posiju novo sjeme sunovrata?

Hrvatsku mi moju oteše

Miris je truleži u zraku,
tuga se i guslama u strunu uvukla,
moj narod pati!
Pučki pjevači opet nadahnuto zbore,
a što su glasniji, nama je gore.
Hrvatsku mi moju oteše,
dušu mi zgromiše, zemlju potrovaše.
I sve samo gledamo – mi Hrvati,
bez mira, bez vođe, bez slobode.
Gledamo, a jezik nas psuje
i ječe ogoljele kosti: *Na noge! U boje!*
I sve samo gledamo – mi Hrvati!

Duhom i tijelom mrtvi

Bijesne godine kao bijesni psi
nad strvinama našim viju...
Mi spominjemo hajduke i ustanke?!
Mi, čija djeca su roblje
na groblju slobode, nedosanjane!
Pređosmo na drugu stranu svojega humka,
a upamtit će nas po sramoti,
po ustuknuću i prodaji.
Matoševa Hrvatska ne nađe štrika,
našli su ga drugi,
a mi potrčali i uzjahali na stupove
pa visimo, duhom i tijelom – mrtvi!

U jazbinu tijelo, duša u raj

Ja, predan svjetlu, skončah u mraku,
u tami opaka krvnikova uma.
Na glavi mu tri roga, na čelu crveno bezboštvo,
u ruci kama, tupa, kožom mučenika izdjeljana.

Habit mu moj smeta, moja čistoća,
raspelo, Gospodin Bog, čestitost mojega puka.
Jedi ga svako ljeto moje povijesti duge,
svaki hrast koji mi pretke pamti.

Bjesni ga duboko korijenje, ime ovoga tla,
krv mu pogana vrije i grči mu se mučno utroba
jer će me ubit, a ubit ime ne će,
mir u oku mojem, nadmoć nad ognjem pakla.

Sijeva mu iz duplji smrt, sječivo u šaci sijeva,
žedan je krvi, željan tjelesa, ište jauk, jecaj.
Ne napoji mu trulu, mrtvu dušu
ni garež lomače sa Širokoga Brijega.

Ja, zaštićena duha, u veljači 1945. ljeta,
unaprijed mu opraštam svoj posljednji dah,
i sebe i njega križam, zaogrnut krunicom hodim,
u jazbinu tijelo, duša u raj.

Fra Leonu Petroviću

Teštamentum

Vičnost za dicu dice

Trpje prignut zemji mučnik,
žujav, prjav, primoren,
na kolinim broji *očenaše*.
Stina čuva vičnost,
neprolaznost našeg čovika.
On joj pripovida u šutnji, miru,
zaudobjena je stvarnost.
Trgnu ga zvono, na počinak zove.
Ali nije – umra je ne'ko!
Još jedan mučnik Svevišnjemu ode
i bi upisan u stinu, u vičnost,
za vikovičnost dici i njijovoj dici
i svim što je budu znali čitat
i jopet dici pripovidit'.
O tvrdoći, čvrstoći zgrčena čovika,
na kolinim dok moli Boga.
Znoj, ka' zlatno pero, pisa' je povist,
no dica je moradu naučit čitat!

Na odru života

Proba' san te pristat volit,
proba' san se i ne sićat,
i usne san proba' ugrist,
poganom se svitu namićat.

Nisan vridan novog svitla,
ukalja' san sve šta je sveto,
otira' i klapu i brata,
nalega' na ono kleto.

Splelo se sad vrime za dobnik,
nit se stegla zaustavjene sriće,
pospan san na odru života,
gasnu skoro ove moje sviće.

Izba di usriden mrijem,
ne pozna' više jezik 'judi,
vraćan zipki svoje ime,
nek' mi tvoja jubav sudi.

Zadnja svisna ura

Izida me gri samoće, pozoba mi duše dah.
Studen legla na mom sarcu, ka' usahla gustirna.

Pod kabanom 'ladne noći, brez njenoga tila mr'jem.
Ispunja me okus straja, s justi pale molitve.

Tuče zadnja svisna ura, u bunilu jubin je.
Virni moji kumpanjoni, išćen grija proštenje.

Zašto više ne pivate, što vam tuga s oka vr'je?
Tepli li još sarce vaše uspomene otprije?

Teštamentum ovo moj je, vers pri' vengo zamuknen.
Osta' žeja na dnu žmula, ka' dvorac nebranjen.

Tuče zadnja svisna ura, u bunilu jubin je.
Virni moji kumpanjoni, išćen grija proštenje.

Elegija

U ‘ijadu koluri konkulano cviće,
cidi zemju u koroti, kaštiga nevirne kumpanje.
Jemala je nekad ona jidra i jubav koju sad
ka’ kadene za sebon vuče, jerbo
konkulana joj škina od furešti i domaći’
šta gušte svoje na njojzi trošiju.

Doša’ je vik u kom i fjaka je falša,
i tek digod je čujan častni jecaj iz kog’ procvita muk.

Bis beštimje ka’ bandire udar,
a dišpet, ka’ od cakla, na dile puca.
Riči isfrolane, trule, na fumare vonjom sliče,
ariva kuraž samo kroza štor’je.

Zanavike kantaju žali, vengo čovik više voje nima,
sta’ je, ne more ni feral užgat.
Štukala ga poderda, uteka’ je priko mora
i sad vižita neveru šta se tramuntanom vaja
u đardinu povit sime života.

Štrange srcon škripidu i tanca tavuleta na prsin,
gluvu težaku tovar crka’, uveja bi ovaj od muke.

Sve na vašange sliči, vapori se podigli na fjumere.
Priko ‘laza taverne istočena bevanda, kisela i suva.

Posal je postal’ posić’ sve šta je s’jano, a još je mlado,
i smantat na žegi, i bdit brež smija, brež skule živit,
jadit, i ne znat ono šta bi ‘tija.
Ređeno je skončat na rukam’ usidrene šjore
šta se sića, al’ ne zbori, baca postole jer znade –
ne smide ići.

Pod pizon rebati mrije rod titanski,
šaka patakuna oca zemji vrati,
a ditetu šta reste šupji rašireni prsti,
oputinam život gazi!

Rojena je povist nova, ne i puntari novi!

Čemeri

Miris užegla ulja, još na pragu…
Roditeljska kuća, kamena! Studen!
Naborala su ljeta zidove, ćutim vlagu…
U kostima me prožima! Idem!

Ognjište u tragovima, drveni okovi truli…
Sag se pod oplatama mrvi! Izlizan!
Naviru sjećanja kako mati me grli…
Tvrda mi i suza, gruba! Prazan!

Uljanica bez loja, godinama mirna…
Paukova mreža mrtva! Treperi!
Cjepanica napukla, kao suha gustirna…
Duša mi sama, nakazna! Čemeri! Čemeri!

Nakon

Lončanica na rubu stola,
suha grana, gola.
Trošan stražar trošne kuće,
podno ranjena krova.

Na prozorskomu oknu pauk,
zavjesa se njiše šuplja,
okamenjeni kruh čeka
na umrla, otišla usta.

Stjenice po podu, u hodu,
živina, imena razna.
U prašini ni tragovi nogu,
jadna vojska jadnoga stana.

Misli do jutra

Sobu mi preplaviše
žuti plami topljena voska
i nadasve tužne misli zriju mi u glavi,
dok kopni mi otvorena vjeđa.

Ptica prhnu i uznemiri noć,
putnike iz daljine, iz svijeta zabranjena
pa pomače granice tmine,
nejasne obrise u kutku oka.

Nasilno u izbu upada zvuk kuhala,
zvižduk zarobljene pare ispod poklopca
i ne da misli na papir se primiti,
srasti sa zbiljom, živjeti poslije jutra.

Poti moja svagda, uranja u sne
koje ozari tek smijeh djece,
oproštenje koje stiže s raspela.
Nema buđenja!

Sirotinjski kolosijek

U mraku šutljiva usta,
umorna ruka lomi kruh.
Rašivene rane trošna kaputa,
siromašan, mučaljiv duh.

Isprazna sjena gleda tračnice,
sporom kretnjom smrzava zbilju.
Prljavo čelo, tminom kovačnice,
prati vagonsku škripu i cvilju.

Prolaznost je tud očita,
ispijenih bijednika manje je, manje.
Za ogrjev klupa prebita
sirotinjskoga kolosijeka sanje.

Studen siječnja

Mučna mi misao
puna straja,
isprid stoji
prjav pjat.

Namačem kruv
u mliko, kiselo
i u šutnji grizem
zadnje užine trag.

Ne čuje se graja,
utekla su dica
i sve ‘nutar mene
već odavna spava.

Na put se pripravljam,
materi mrtvoj u skut.
Kad bi’ samo mog’o
dicu vidit još ovi put.

Na imanju kojeg nema

Uza zid, suhi zid
na imanju koje čuva
ime, moje ime,
moju prošlost,
raste mahovina.
Nježna, leluja
na poju poljskih ptica,
u snovima, mojim snovima,
na imanju
kojeg više nema.

Svjetlo u kamenu

Razlila se toplina po hladnomu kamenu,
svijeća je tiha, vjetar gudi po plamenu.
Noć nas je ogrnula istim kaputom,
tebe kojega nema i mene koji čekam.

Razlila se toplina po hladnomu kamenu,
moja suza i u njoj ukroćena svjetlost.
Gledam te u tomu mrtvom mramoru,
tvoje crte lica, izmaknule u vječnost.

Razlila se toplina po hladnomu kamenu,
dogorijeva plam, studen me vrijeđa.
Čuva me od vjetra tvoje ime u znamenu,
otkako život ode iz tvojih vjeđa.

Mojemu ocu

Sead Begović

Stina koja čuva vičnost

Pjesnik Darko Juka bez pretjerane ekstatičnosti pjeva glasovima baštine i suvremene zbilje. Tradicijska sklonost tkanju pjesme očituje se u očuvanju jezika i tvarnosti (doma) te u pokušaju skidanja noćnih mora s negativnih (primjerice poratnih) iskustava, ali i u primjerima gdje do izražaja dolazi uzvišenost ljudskoga poziva koji još, za njega, čini spektar mitskog realizma. Juka hodočasti kreposnom i poročnom ponašanju, spašavajući ga osobno, budući da *čovik više voje nima*. Pritom će mjestimice zastati pred sudbinskom neprozirnošću, u duhovnom nemiru i sumnjama: *Rojena je povist nova, ne i puntari novi*.

Glede jezika, riječ je o štokavici i ikavici čakavskog izgovora, pa i onda kada pjesnik doslovce (kao u pjesmi *Vičnost za dicu dice*) nekadašnji glas *jat* pretvara u *i*. Govor je to koji je još očuvan zapadno i iznad rijeke Neretve, u pjesnikovu zavičaju. Pjesnik Juka *jobovski* strpljivo i u kušnjama pokušava obnoviti nesklonu egzistenciju te nam kao uporan moralist razotkriti blasfemične ljudske odnose, koji su obvezatni pri ulasku u svijet – dok na njegovu izlazu stoji Bog.

Bilješka objavljena u 'Vijencu',
br. 391, 26. veljače 2009. godine

Tomislav Marijan Bilosnić

Ljudski krik u olujnom huku prostora i vremena

Kad je o poeziji riječ kritičari ne mogu ponuditi nikakva otkrića, kazao bi Borges. Poezija živi i život je za sebe, pjesnici također. S tajanstvenim razlikama i kada se citiraju, tako da i doslovno ponavljanje nekoga stiha uvijek nudi novo i drukčije otkriće problema, samo ne i odgovor na pitanje što je poezija i njezina zadaća, ako to nije ona sama – *strast i užitak*. Na tome mi je tragu govoriti i o poeziji Darka Juke, poglavito kao onaj koji vjeruje kako je sve što činimo, mislimo, osjećamo, živimo meka vrst poezije. Bez daha tijelo se ne bi kretalo, bez duha ne bi osjećalo i mislilo. Poezija je disanje duše. Ništa neobično, ako je tako savršena da iz riječi može stvoriti život. Uvijek novi život, ma koliko se ponavljao.

Ni poezije Darka Juke ne bi bilo bez tog iskustva, objedinjenog iskustva riječi i onoga koji je izriče. A njegovo iskustvo nije primarno komunikativno, dijaloško, već monološki zatvoreno u autorovo shvaćanje svijeta i vlastitoga bića kojemu nije do iluzije koliko do iskustva krvi i mesa. Da nisu pisani jednostavno a složeno, bez duše i usmjerenja ovi bi stihovi bili izloženi različitim opasnostima, prije svega ponavljanju već poznatih iskustava. Međutim, Juka je ostvario povratak ponovnome življenju, zatomljenom i potisnutom iskustvu početka Križnoga puta. Pažnja je usmjerena na *istisnute riječi*, na jezik (*ubija me duga šutnja*), ne u smislu koliko se isti suvremeno mijenja, koliko na njegovo vječno, besmrtno značenje. Ne ide se za jezičnim neobičnostima, već temeljnim iskustvima. *Izreci ga, klesaru! Izreci ti!*, zavapit će u pjesmi naslovljenoj *Izreci mu ime!*

Iako su ovo pjesme melankolije, tuge i boli, prednost se daje *lijepom* značenju riječi, onome koje se može protegnuti u beskraj. U tu se svrhu autor često koristi kratkim stihom pa zna i svaku riječ u stihu odvojiti kao zasebnu izjavu (*Mrzlost. Zebnja. Kraj*). Tako riječi stvaraju nove prostore, vrijeme koje nosi sve što riječ označi. Obuzetost jednostavnom riječju kao mostom iznad ponora koji dijeli čovjeka od Boga, Juka rješava pogledom u bunar svoje duše, u unutarnje zrcalo svojih snova i osjećaja *u jazbinu tijelo, duša u raj*. Riječi, dakle, nisu samo tumači, one su i razjašnjenja. Stoga će autor vrlo često posegnuti za riječima kojih se danas suvremeni pjesnici klone držeći ih *istrošenim*, ali ovdje i *banalne metafore* usložene u stihove izmjenjuju svoja stara, prvotna značenja, oplemenjuju se novim iskustvom i iskazom, i tako se sve mijenja prepušteno zrcalima koja se još ni javila nisu (*Miris dunje sakati sadanjost, / upliću se upiti. / Bremenita je uloga odraza.*).

Zbirka pjesama *Teštamentum* podijeljena je u pet ciklusa: *Istisnute riječi*, *Uloga odraza*, *Sirenski*

pjev, *Humak umrlih* i *Teštamentum*. Svakako ne bez razloga, zbirku otvara uvodna pjesma *U tamnu mi je noć poć'*, za koju bi Chimiliin Džigmid jednostavno i s pravom kazao *Riječi što se kriju u srcu* / *Vade se bocom vina*. Ovi su pjesmotvori djelo inspiracije raspoređene u vremenu, onda kada se inspiracija spontano i individualno javljala kao strastveno vrenje, a riječ je o trenutcima kada strast o ljepoti završava u spoznaji o ništavilu. Otud nam je u pjesništvu Darka Juke, kao zajedničku u svim pjesmama, prepoznati onu riječ koja je ovdje vrijeme koje proždire sve ostalo.

Ciklus *Istisnute riječi*, pjesme su šutnje i patnje, prolaznosti, pa i ništavila, i svega onoga što nas se odriče. (*Kiša ispire tragove* / *što me spajahu s dobrim ljudima.*). Riječi su ovdje kratka vijeka kao i zvuk koji ih prati. (*'Zalud istiskah riječi!*). Kušnja je osjećati šutnjom, pa radije njome i govoriti nego li apstraktnim jezikom. Konačno sve počinje i završava u riječi, u labirintu riječi iz kojeg pokušavamo iščupati svoje ime. (*Moja oslabljena duša* / *ne podnosi više breme jave* / *i biram sanje, nagnutost u sebe.*). Iz ponora riječi izvire ono što nas čini tajanstvenim i uvire u sve ono što nam tajanstvom ostaje.

Započinjući zbirku pjesmama nekom vršću samoprezira, Juka će cijelo svoje pjevanje usmjeriti pitanjima kako patiti a biti, što je šimićevsko prepoznavanje onoga koji ne samo što *malen*

ide ispod zvijezda, već i onog koji zna i osjeća kako će se do zvijezda uzdignuti u ognju patnje. (*Biseri uokolo i ljudi mračni* / *nude skupi spas.*). Stih je kratak, razlomljen i krhak, ritam olujan, a slike snažne. Charles Baudelaire bi kazao *lijepo je uvijek bizarno*, što bi u ovome slučaju značilo da je beskrajno i kad nije raznovrsno, da je nužno jednostavno ma koliko tema bila velika i složena. (*Na ulasku u svijet kuša nas čovjek,* / *na izlasku Gospodin Bog,* / *a u međuhodu, na putu gladi i rata,* / *kuša nas nečastivi, hrpa gnoja i blata.*).

Uloga odraza, prirodan je nastavak ovog pjevanja iako drukčiji ciklus od prethodnog. Ovdje je stih razgrađeniji, slike konkretnije, kamovljevski ekspresivne, posebice kad je riječ o *kurvi obješenoj na murvi*. Iako apsurdnije i groteskniје, pjesme postaju nekako individualnije, pjesnik skloniji osobitoj pjesničkoj igri i vlastitom otkrivanju jezika, iako se opipljive činjenice i dalje jednostavno kazuju. (*sa spoznajom o onomu što bje,* / *pod uzicom, u sprezi moći i sile,* / *šuti, trpje.*). Kroz neumoljivo protjecanje vremena javlja se mjera stanja, osjećanja i stvari, propitivanje bešćutnosti bespuća, sudba i spoznaja o usudu koji pobjeđuje stvoreno, koji živi dok i mi živimo prekrivajući nas svojom koprenom. Upravo u toj pustoši zrcali se snaga (iako zagađenog) duha koji živi i kada umiremo, kada pojede i ono što je stvorio. (*Bespuća,* / *bespuća,* / *bespuća.*).

Ciklus *Sirenski pjev* javlja se kao snažna razdjelnica između dva prva i dva posljednja ciklusa ove zbirke. Ove pjesme *svjetlosti i tmine*, trenutka, čekanja, sjećanja i stvaranja svega što se može vidjeti u slici *u kapi rose*, pjesme su koje ostajući zatvorene u sebe iz sebe se izdižu, kao i autor koji sada živeći s drugima i za druge i nadalje ostaje sam. Riječ je o svojevrsnoj pjesničkoj teoriji boli, onome duboko ljudskom s posljedicama ljudskog fenomena raspetoga ja. (*Ja – u tmini, gdje sam* / *nestao, ostao, sam…*). I dalje dominantna je tema prolaznost (*Noć tiho curi dobnikom.*), život i smrt u istom su vremenu, uzajamno i naizmjenično. Stih počinje i prekida se kako ga vode osjećaji, rukopis prati ritam disanja. I tu počinje pjesnička drama. Drama vjere. Istina drame. Drama poezije. U pjesmi *Žena… To savršenstvo Stvaranja* čitamo stihove: *Onkraj prozora budi mi ćud* / *pod ljetnim suncem dok sniva.* / *Rubovi plahte išću blud,* / *zamamnu slast mašta otkriva.* Žena koja se ovdje javlja u stalnim je metamorfozama, ona je Sirena, ali i Stvariteljica, Djevica, žena i majka, žena koja rađa, opija i osvaja, sol života, jedina stvarna sloboda i tajna s kojom raste čovjek, vrijeme i kuća.

Humak umrlih ciklus je pjesama povijesno-domovinskih tema, Mostara, Hercegovine, Hrvatske, propitivanje Domovinskog rata kao teme, istine i tragedije, prostora i vremena kada se na ruševinama kuća izdižu humci umrlih. Tragedija kao svakodnevna nesreća, koja od antičkih

vremena nije bez junaka. Ali dok takav poslije kalvarije ne uskrsne – *Sve je smrt naspram života!* I u ovome ciklusu dolazi do promjene pjesničkog ritma, pjesnički stih se prilagođava temi, dok pjesnička nota i dalje ostaje duboko sumornom (*ponad mene sjene,* / *na mostu preko kojega živi više ne hode.*). Tragedija čovjeka, zavičaja i nacionalnog bića je u činjenici da je uvijek ista, a da ni jedna drugoj nije slična. A istina je ono što je bolno izreći (*Krvcu zemlja upila, djeca pod nju otišla počivat*). U danome času ni odrediti se ne može da li je slađi krik ili kruh. Istina je analogija trpljenju, posrednik je između boli i ljepote (*Koliko skoro nakon rata* / *dušmanina krstimo za brata?* / *Koliko nam brzo nakon rata* / *posiju novo sjeme sunovrata?*). Juka će ovdje uzeti izvornu ulogu pjesnika, postajući odgonetačem i tumačem rata i ratnih stradanja na prostorima svoga nacionalnog bića, kao i svega onoga što predstavlja ljudsku naspram vrhovne analogije. Da bi slika pjevanja konačno bila cjelovita, pjesnik će se prisjetiti gange s kojom će, u nekoliko uboda u krhotine hercegovačkog kamena, pustiti vlastitu krv i doseći najdublju bol (*Tresi, gango, tvrde planine,* / *neka kamen puca, nek' se gromovi ljute!*).

I konačno *Teštamentum* gdje stvarno postaje fatalno (*Na prozorskomu oknu pauk,* / *zavjesa se njiše šuplja,* / *okamenjeni kruh čeka* / *na umrla, otišla usta.*). Iza ovih pjesama – oporuka, neke vrste zavjeta, ostaju mrtvi, ali ne i sloboda (*Ro-*

diteljska kuća, kamena! Studen!). Dakle, ni ovdje se pjesničko raspoloženje ne mijenja, ali se pjesnička riječ prilagođava *zadnjoj svisnoj uri*, mrtvima kao stalnoj temi ove poezije, onima koji poput kamena učvršćuju život. Mrtvi su klica našeg vremena (*oproštenje koje stiže s raspela.*). Otud i niz nepredvidljivih kombinacija (*Paukova mreža mrtva! Treperi!* / *Cjepanica napukla, kao suha gustirna…*).

Iz drugog plana pjevanja *Teštamentuma* javljaju se pitanja istine i poezije, života i poezije, vjere i poezije, i to iz razloga što život i poeziju shvaćamo kao dramu u kojoj se niti imamo čemu nadati, niti se bojimo išta izgubiti. Ne odustaje se samo od vjere za što se vrijedilo i vrijedi boriti. Ukrštajući nebrojeno veliki broj metaforičkih odnosa, iako ne napuštajući logičko mišljenje, autor s izgrađenim osjećajem za brze izmjene vizualnih sekvenci, gotovo filmski usložuje svoje stihove. Muzikalan ritam, kao ponekad i korištenje ikavskog govornog izričaja, čine ove pjesme višeslojnima, mada su sazdane od jedinstvene opomene u koju su spojene dvije riječi – bol i smrt. Tako da se ista riječ razlikuje sama od sebe već prema tome u kojem je kontekstu posložena, kao da su od iste stvari sazdani različiti snovi (*Noć nas je ogrnula istim kaputom,* / *tebe kojega nema i mene koji čekam.*).

Darko Juka pjesnik je izravnog iskaza, pjesnik koji se služi jezikom usklađenim sa središnjim

pjesničkim interesom, a koji se svodi na ljudski krik u olujnom huku prostora i vremena zacrnjenog prolaznošću života i njegovih vizija. Upućujući svoja pjevanja spasu transcendencije, Juka ispisuje beskrajni monolog osobnih i općeljudskih iskustava koja ukazuju na stanje bitka. U stanovitome smislu on uvijek iznova postavlja pitanje temeljnoga smisla bića, slobode koja staje na put njegove kreacije. Sudeći po stihovima ove zbirke, riječ je o zanimljivu pjesniku koji (paradoksalno) slike svoga svijeta uvećava tako što ih svodi na tih i jednostavan jezik. Vječno iskustvo ovdje je svedeno na svakodnevnu osobnu strast pjesničkoga sačinjenja.

Antun Lučić

Utočište svijeta u liričnosti

Opipljivo lirsko glasanje nastaje iz jezgre ili polaznih motiva preko prikaza uobičajenih a smjenjivih fenomena pa do zahvata u bespuća općih ideja. Interpretator pjesništva prolazi po sredini između nastaloga djela i čitatelja koji su dolazeći, potencijalni sljednici djela. Nerijetko se uvidi kako književnost na užarenom prostoru riječi prelazi u umjetnost, događa se po šavu između njihovih promicanja, postaju proboji uviše, izvjesni *umjetizmi*, pokretači za nadalje u svrsi i poruci. Zov prema vječnosnom ne pripada onomu dolje, pjesnik ga pronalazi i po okomici *skida* odozgo. Pritom posredno preuzima tituliranje avangardnih europski, hrvatskih i pjesnika sa susjedskih strana.

Ostihovljeni čistopis *Teštamentum* Darka Juke (Mostar, 1981.) osjetno je uključiv u planetarno bilježenje preokreta, ali i u dohvatu je pritajenih i opisu neodložnih pojedinosti, poput maštovnih preinaka o moreplovcu Marku Polu koji intertekstno ispisuje Jasna Horvat. Nimalo slučajno predočuje pjesmom *Bespuća* da sitnica iz beskraja *po koži gmiže*, a ono malo su i suze koje imaju doticaj s kišom, ne manje s olujom i strepnjom. Pretposljednje što se otima od svijeta su *ceste duge, kraj nedokučiv*, a posljednje

što se razmiče je trotaktno, anaforično opetovanje bespuća.

Pjesmotvori uvršteni u *Teštamentum* nastajali su potkraj prvog i kroz drugo desetljeće 21. stoljeća, a tiskani su u zrenju nekoliko godina kasnije. Znatan broj njih pojavljuje se u prvotisku, prvo krilo, kao što je i drugo krilo uvrštenih pjesama u zbirku povučeno iz časopisa na stranicama u *Hrvatskom slovu*, *Vijencu*, *Osvitu*, *Motrištima*, *Stopama pobijenih* te u pratećoj brošuri *Vidoška pjesnička noć*.

1.

Stvaralački prisutan u društvenom životu Darko Juka ustrajno plodi književno i novinarsko polje, osobitim ulozima bogati kulturna zbivanja, komunikacijske procese i prožimanja, priređuje televizijske sadržaje. Osjetno je obilježen i u galerijskoj djelatnosti, kao višegodišnji ravnatelj umjetničke Galerije *Aluminij* u Mostaru, unutar koje potiče niz likovnih, književnih i glazbenih ostvaraja. Aktualnoj zbirci *Teštamentum* (2020.) prethodile su njegove stihozbirke *Sjetni tragovi* (2003.) i *Usud tišine* (2005.). Načinio je i knjigu u struci *Priručnik za novinske novinare* (2007.), birane kolumne *Jukine crtice* (2020.) i memoarske zapise *Krikovi sjećanja* (2020.).

Vlastitim stvaralačkim inovacijama, kao i zauzetošću u okruženju, pripada mostarskom mlađem

književnom krugu. Valja upratiti što su to sve, i kako i zašto, kazivala 80-ta godišta iz prošloga stoljeća, ali posigurno su prenosili posljedice povijesnih nevremena kojima su bili zatečeni i koliko su mogli nositi njihove terete i pohvatati vlastita očekivanja.

Preokupacije za lirsko utočište proistječu iz primaknutih tema kojima se zanima Jukino smjeranje u poetski svijet. One se čestotno snime preko naslova pjesama, uspostavljenih odvojaka ali i odrednica koje su refleksivne, empatične, podruštvljene. Njegov se stih ne zatiče u *svratištu muza*, mjesto prebiva u duhu pjesmovna subjekta, u prenju sa zbiljom. Lirsko zbivanje prostire se u rasponu između osobnih bezizlazja do uboštava u vanjskoj stvarnosti pa je pjesnički glas i svoj i nesvoj, egzistencijalno i esencijalno osoban.

Osim uvodne pjesme *U tamnu mi je noć poć'*, koja sabire razvedene misli vodilje, stihovna ukupnost zbirke podastrta je u pet odvojaka, sastavljenih od pet do jedanaest pjesama, a oni su naslovljeni *Istisnute riječi*, *Uloga odraza*, *Sirenski pjev*, *Humak umrlih* i *Teštamentum*. Novodošla uvezana stihozbirka pripada sve češće spominjanoj, dakako s razlogom, jedinstvenoj hrvatskoj književnosti koja je nastajala i nastaje na bosanskohercegovačkom području. Kroz retke se bavi pitanjima suvereniteta pojedinca u društvu, osobito onih slojeva koji se prešućuju iz ra-

znoraznih potmulosti. Čini se njegov stih motri te kazivosti i nekazivosti, zaposjeda drukčije mjere spram onih koje su olako provođene. Takvo što može auktor koji brižno upoznaje svoj svijet ne lučeći ga od prisutnosti drugih, i bližnjih i dalekih, u tom svijetu, istobitno upoznajući poeziju koju treba njegovo biće. Stoga poezijsko uho nije imuno, uzvraća mu ne hermetičkim, za sebe zatvorenim pogledima, naprotiv, međusobno se i bez ishitrenosti suživljavaju auktor i stvoreni, utjelovljeni tekst. Prednost u takvu pristupu je izravno posvjedočenje suvremenošću, vlastitim trajanjem, dakle događa se pobaštinjuje vlastitoga doba, isticanje njegovih nevolja i vizija. Stoga protagonist njegovih pjesničkih konstelacija proziva svijet kakav jest i usto zagovara kako biti poboljšan.

2.

Na horizontu motivskoga leksika Jukina radionica neskriveno odašilje trostruka lirična raspoloženja, nujna, aktivistička i stišana. Prva se stječu u ključnim riječima elegija i čemer, grijeh i mrtvilo, druga u dionizijskoj radosti ili orenju gange, a treća u propitivanju minuloga, sjećanju. Sva tri ugođaja lirski kristalizira, provlači ih i kroz sivu zonu iskustva, pokadšto im dajući kamermanske poteze.

Lirski usmjeren bitku, čak *uglavljen u bitak*, Juka pokazuje znatnu refleksivnost pjesničkoga dis-

kursa, zapitanost nad pojavnostima koje se strmoglavljuju u neizvjesnost. Prije toga im valja udijeliti teštamentum, svojevrsni otpozdrav. U tomu nisu pošteđene ni sitne stvari pa tako *mrav biva izgnan od svojih*. Okrenutost religijskim motivima Juka naglašava kroz pjesme *Ne odriči nas se*, *Nevrijedni smo* i *Grijehom smaknuto potomstvo*. Ako je po mnogo čemu svijet *iznevjerio svojega Stvoritelja* onda pjesnik pomišlja da smo nevrijedni njegova lijeka.

Ciklus *Humak umrlih* podastire pjesme obilježene mostarskim *mrtvilom* rata i bosanskohercegovačkim poratnim neprilikama. Neki uvršteni naslovi odaju navedene asocijacije: *Nijemi balkon na mrtvomu mostu*, *Nad mrtvim tijelima mostarske djece*, *Hrvatsku mi moju oteše*, *Sjeme rata*, *Stari most, Duhom i tijelom mrtvi*.

Ovaj libar od stihova na hrvatskom je jezičnom standardu, u doticaju s modernim jezičnim izazovima te dijalektnim, ikavskim intervencijama. Unutar Jukine kovačnice iskovan je kvartet pjesama na dalmatinskoj ikavici, *Vičnost za dicu dice*, *Na odru života*, *Zadnja svisna ura* i *Elegija*. One se povezuju ne samo po maniritičkoj izražajnosti već i po tretiranju domovinske baštine po kojoj *stina čuva vičnost*. Kolikogod se baština zaobilazila, pjesnik pobuđuje interes za njezina lica, ukazujući da krila tečevina nisu skorena. Dah epske predaje, folklorne i etnološke, donosi pjesma *Ori, gango*, ritmički raspojasana po fonu

ibalo balo Ljube Krmeka. Usto se baštinsko naslanja na zavičajna i obiteljska ishodišta, ali se ne navezuje isključivo na vremenito, na zemaljsko, njegovo dobivanje na vremenu poprima nebeska svojstva. Znakovita su baštinska nagnuća, kao *Bašćina* stavljena u pjesni Dubravka Horvatića.

Osjetno na nostalgičan način Juka prenosi sliku zapuštenih suhozida, imanja koje usprkos mahovini i protoku vremena čuva pjesnikovo ime i sabire prošlost. Zamjetne su i naturalističke crtice i one u pjesnički subjekt uvlače čemer, što je istoimeni i naslov pjesme. U napuštenoj roditeljskoj kući ćuti *miris užegla ulja*, primjećuje da se sag *pod oplatama mrvi*, a začudo je i *paukova mreža mrtva* – takvi i srodni prizori najmanje ostavljaju dušu spokojnom. Prošlost se zrcali poslije događaja i pri takvom motrištu označen je posjet zavičaju naslovnim izrazom pjesme *Nakon*, bolnim i nepovratnim zazivom glede bliske osobe:

Trošan stražar trošne kuće,
podno ranjena krova. (…)
okamenjeni kruh čeka
na umrla, otišla usta.

Osobito važan predmet Jukina polaznog i dolaznog pjevanja su riječi. Različni problemi i manje ili više prihvatljivi odgovori, nastali ugođaji, nemala sviđanja ili odbojnosti, zacijelo zvijezde i

čuvano tlo, sve će ponestajati, ali ostaje što Sveriječ u sebe primi od Stvaratelja, što je kaptirala i razdala, zadržala svojim kapilarnim žilicama u biću vlastitosti, znajući po Mateju evanđelisti da *nebo i zemlja proći će, a riječi moje ne će proći*. Kao zaljubljenik u vječno Juka nalazi utočište u riječi, prema njoj je brižan i pozoran je na svaki njezin dašak. Emocionalna prisega i intimistički izvidi zahvaćaju gotovo anatomski složaj, *U kapi rose* bivaju priznanje o prisutnosti drage u rosi i ružinoj latici, u zjenici oka i grudima te se ona sjedinjuje s otkucajem pjesnikova srca.

3.

Iako su većinski pjesme po strukturi složene u nekoliko četverostiha, primjerice *U kapi rose* i *Otišlo je vrijeme*, uvodna pjesma i još njih dvije napisane su u dvostisima, *Nad mrtvim tijelima mostarske djece* i *Zadnja svisna ura*. Ova potonja iznjedruje prijeloman semantički potencijal i po naslovu zbirke utemeljenu riječ:

Teštametum ovo moj je, vers pri' vengo zamuknen,
Osta' žeja na dnu žmula, ka' dvorac nebranjen.

Poput hrvatskih renesansnih pjesnika koji su pri zrelini pjevanja podvlačili poetološku crtu, pojedini s pedeset navršenih godina, čini se i Juka odgovorno podebljava crtu, nerijetko kroz krik i spoznaje o fatalnosti, ostavlja svoj vers do versa kao svjedoke mišljenja i življenja, snatrenja i zabluda,

dramatskih uvida i otvorenih pitanja, svetlila i sjena, sveusve veličine u običnosti.

Testamentarnu ozbiljnost ali i kolektivnu naivnost iznosi Nenad Piskač poemom *Teštamentum Croatušima z Bruxellesa zlifran vu tri čina spelan objavljena je na internetskom portalu hkv.hr uoči hištorijskega referendumuša za pristup Europskoj uniji*, 2012. godine. Valja spomenuti i priču Borisa Bulića *Teštamentum*, tiskanu 2013. u zborniku *Od smijeha do smijeha*, Facebook radionica, izbor iz natječaja kratkih humorističkih priča.

Krug pjesama *Humak umrlih* obilježen je muzikalnom aliteracijom, a u tom zvukovnom svojstvu su brojni stihovi kao ritmizirani *ori, oj gango, ori; o badnju i burilu, bunaru i suncu, suši, zvizdanu* (*Ori, gango*); *suhoj, posnoj, popišanoj od isposnika* (*Grijehom smaknuto potomstvo*); *pupkovina potrgana* (*Brid strmoglavljenja*).

Po prozivkama života Juka je na svoj način čuvstveni François Villon, primijenjeno u hercegovačkom krajobrazu. Svjedoči to stihovima uz dvojbenu *svisnost* o situaciji u kojoj je zatečen. Pri završnom času, kad je pitanje opstati ili biti zbrisan, srednjovjekovni ironični pustahija Villon i ovovremeni Juka do kamenjara pospremaju posljednje stvari: prvi iz uklete nužnosti, drugi kako izgleda radost kad bi mogla biti stvarna. Slobodarski francuski lirik a puno

kasnije i modernistički hrvatski pjesnik marijanski se obraćaju voljenoj ili Gospi, upozoravaju prijatelje ili kumpanjone u čemu je prijetnja nevremena, a najposlije obojica od Višnjega ištu *grija proštenje*.

Zasebno prihvaćajući izvode noćnih strana života, otprilike kako je na njemačkom Ernst T. Hoffmann uz romantičarski eliksir upadao u mrak, potpisnik ovoga *Teštamentuma* još jednom prevrće označiteljske kodove noći, nalazi njezina naličja. Dijelom u doticaju s dizdarovskim nagnućem prema tmuši, koja je iza sedam iza osam, pjesnik se urotnički, dakle pobunjenički odnosi prema nedoličnim ponudama ili uskratama svijeta.

Nokturni Jukini motivi su međašni u fonu njegova pjevanja, izvodnicom su promisli u matoševskom prodahnuću, objedinjuju puninu, zapravo put prema punini koja u konačnici postaje nova priprema, povod za raspuknuće, neodložan prasak u prostore smisla, odakle slijedi uključenje u duhovne zglobove podignute iznad praznina, nalik propnju nad pustoćama svijeta. Izvjesno je da tama nije konačnica života, inače uslijedio bi poraz. Noć na Jukinu pjesničkom razboju nosi nešto od tragičnoga iskustva svijeta. *Na tomu što je duhu dovoljno valja razabrati veličinu njegova gubitka*, potvrdio je Hegel u *Fenomenologiji duha*.

Stihovni uradci češće iznose epiloške dvojbe, vaganje između logosa i neurednosti, odnosno kontrastivne slike i potvrde spoznaja što ih je namrla povijest, kako zagovara pjesma *Stari most*. Naime opisujući tu građevinu, *kamenu sponu*, koja je i doslovan most ali i znamen, zasvođuje pjev o vremenitosti: *Kaldrmu izdjeljale čizme / zločinaca i junaka…* Ovdje se radi i o širem obzoru, i pjesma čini na produljenju i produbljenju vremena i čovjekove nahvao i nazbilj prisutnosti.

4.

Unutar vremenita odvijanja Jukin je protagonist čekanju dao poseban naglasak. Ono je istina povezano s otkucajem sata, mehaničkim protokom, ali kad se upleće osoba u takvo vrijeme onda se ono povezuje s dolaskom ili odlaskom, odnosno slijeva se s izvanjskim procesuiranjem pa nedolazak osobe prouzrokuje nemir. Pjesnik stoga nema puno vremena, u stalnoj je pripravi i spreman je da se misaono izbori za svoje vrijeme u općem vremenu, za pomaknutu vremensku dionicu, kako iznosi u *Propitivanju*, posebnu *nagnutost iza*; u toj pjesmi se prepliću refleksije i nezbrinute situacije oko imenica: zrcalo, plamen, svijeća, dunja.

Odmaknut od tlapnji prema umišljenom futuru, usto neprilagođen za prihvaćanje sudbine, vlastite i narodne, Jukin stih prožet je ironičnim stavom, ali i autoironičnim upitima, praćenim lucid-

nim i oštrim uvidima u zbilju, ljude i jude koje i ne htijući sretne. Bez zadrške jezgra pjesničkoga svijeta upućuje na spoznaje o vječnim pitanjima.

Svako malo Jukin pjesnički akter obraća se samoj pjesmi, implicitno joj povjerava svoje snatrenje, svjesnost i naputke koji izvode svjesnost. Okrećući će pjesmi ona ga udomljava, prima njezino svojstva iz tradicije i modernističkih pretraživanja. Zaokupljen avangardnim postupcima uključuje se u apokrifno govorenje, otprilike kakva su i Viktora Vide misaona izjašnjenja.

Naglašeno ljubavno osjećanje prema voljenoj osobi iskazano je u pjesmama *Žena…To savršenstvo Stvaranja* i *U kapi rose.* Unutar prve pjesme svojstveno je portretno, likovno kadriranje prizora, primjerice *na ležaju počiva žena*, ujedno i prožimanje s biblijskim arhetipom, stih *od nedostojna rebra odbijena*, a nikako ukraj uključuje se i erotski zov, podastrto *rubovi plahte išću blud*. Zagovor takvih doživljaja ispunja subjekt kojemu se budi ćud žudnje, žare ga slike ljetnoga snivanja, a ono što širi mašta otopit će aureolu pokazanih a prolaznih draži. Poput Rainera Rilkea, privrženika ruži, i Juka raspoznaje dragi lik na ružinoj latici. Ujedno se izmjenjuje svjedočenje okom i sjećanje na voljenu, predavanje sjećanju prije neizbježna zaborava.

U slijedu jednostavnih pjesničkih sintagmi, gdješto dovedenih u očenašku razboritost, poglavito kad se riječi redaju po okomici, naslućuju se haiku stupovi, to je spuštajući niz koji postaje *izvanniz*. Mjesta začudnosti nisu ostavljena za kraj, kao u epiloškim pjesmama Janka Bubala, dakle kad se skupi pobrano tvorivo. Često su takvi punktovi unutar pjesme, jave se kao mala otkrića. Takva eliptična žarišta su ujedno oblikovne minijature, izbjegavanje duljeg eksperimenta sve kako bi se iskazao svrhovit i iskonskim govorom obasjan život pjesme.

5.

Onda kada je Jukino pjesništvo vezano za slikovno mišljenje, ono postaje vibrantno, otvoreno za pojedinosti, obojenije u lirskosti i natopljeno promatračkim sentimentom, vidljivo po kakvoći ugođaja i na crti usporednosti s drugim poetikama.

Pjesma *Svjetlo i tmina* donosi relacijski svijet ne samo u astralnim razmjerima, između tračka svjetlosti i tmuše, već i poosobljeno, u odnosu ja i ti, ili po tonu Dobriše Cesarića kazuje *ulična svjetiljka i ti*, odlazak i ostajanje, bivanje i nestajanje, sve gradirano u ambijentu kakav je aliteracijskom i naizgled tautološkom odrednicom *smiraj noćnoga mraka*. I kad doziva očevu prisutnost, kazat će izravno u pjesmi *Svjetlo u kamenu*, pri svijeći, kao ranije spomenuti tračak svjetlosti, uviđa da ih je noć *ogrnula istim kaputom*. Usto uspostavlja fenomenološke veze između topline

i kamena, vlastite suze i u njoj *ukroćene svjetlosti*. Pojavljuje se i kaligrafski uočene crte očeva lica na ugašenu mramoru i njihovo izmicanje u vječnost. Tako zasvođuje entitete vjetra i imena: ako se neprilike u stvarnosti alegorijski odrede kao vjetar, a čuvanje se vidi u zaštitnom, očevu imenu, onda u epiloškoj prisezi izriče: *Čuva me od vjetra tvoje ime u znamenu, / otkako život ode iz tvojih vjeđa*.

Ovodobni pomni čitatelj, upućen u razmaknut dijalog među tragačima vrijednosti, uviđa da veličina književnosti nije samo u književnim kriterijima. Spomenuta prostrana veličina proistječe iz pokrenutih pitanja i nagovještajnih odgovora, javlja se naglašenom snagom i zaoštrenošću prema idejnim, žanrovskim i jezičnim odrednicama, a sve kako bi ona primatelju postajala razvidna struktura vrijednosti. Svakom pa i time i Jukinu dočaratelju ljepota svjedokinje su istina i nada, ironija i satira, blagost i samilost. Pjesma je karton ili izvješće navedenih registara kojima se nastoji nadići bespomoćnost i skršenost, s mogućnošću da se obračuna s razočarenjem i izbjegne se podvrgnuće nejasnoćama života i lakrdijama svakidašnjice, ali uviđa i atavistička nagnuća vremena. Književnim djelom reagira na događaje oko sebe, kao što teatarska postavka sa scene vršti i odašilja kritiku društva.

Organski jedar i pojmovno izbalansiran Jukin stih plasira se ponuđenom zbirkom u radoznali

svijet, kojemu se svako malo pridijevaju i sarkastična obilježja. Pritom začeti i postignuti pjesnički svijet, koliko god baštinio modernističke zglobove, izazovan je za tumačenje čovjekova poslanja. S razlogom će njegove pjesme doživjeti prepjeve, ući u kućne knjižnice, na mjesta gdje se ne mogu lako naći *oporučne* knjige. Ostaju nadasve riječi koje nadvisuje prolaznost, bivaju asocijativne ulaznice na putu izlaska ili pokušaja izlaska iz nezbrinuta svijeta. Asocijativno se pomalja iz pomaknute riječi, tamo gdje se svjedoči transcendentni naboj o smislu postojanja. Sve ako naše doba ćudoređu i ne postavlja krajnje granice, a takvo je naličje profana svijeta, nesporno se Juka zauzima za prozivanje poboljšana života. Učinci ovakva zagovora postaju ispune, staništa za lirski oblikovane cjeline.

O pjesniku

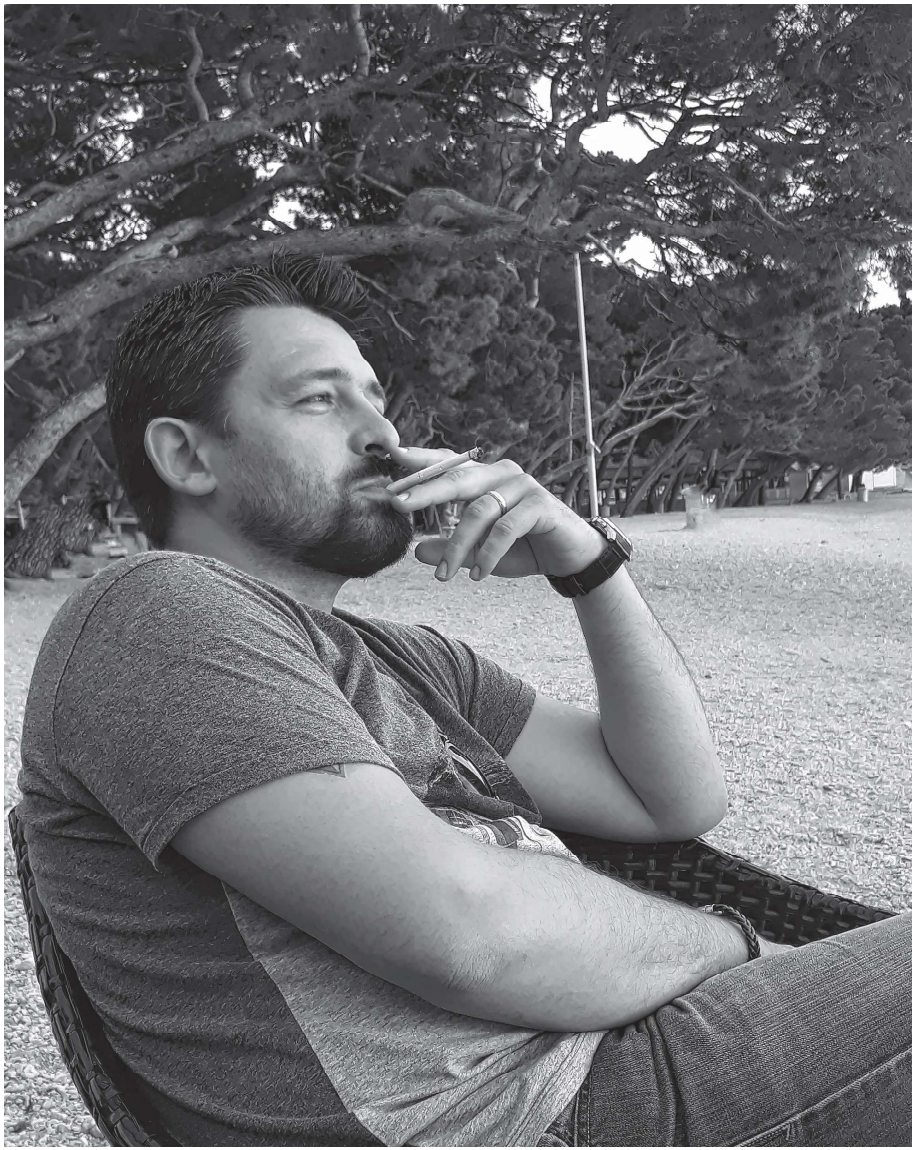

Darko Juka (Mostar, 30. studenog 1981.) hrvatski je književnik, novinar, kolumnist, kulturni i društveni djelatnik, stručnjak za komunikacije i odnose s javnošću.

Autorom je triju zbirki poezije: *Sjetni tragovi* (2003.), *Usud tišine* (2005.) i *Teštamentum* (2020.), stručne knjige *Priručnik za novinske novinare* (2007.), knjige kolumni *Jukine crtice* (2020.) i knjige memoarskih proznih zapisa *Krikovi sjećanja* (2020.). Pjesme i prozne zapise objavljuje u *Vijencu* Matice hrvatske (Zagreb), *Motrištima* Matice hrvatske Mostar, *Osvitu* DHK Herceg-Bosne (Mostar) i *Hrvatskomu slovu* (Zagreb).

Juka je u javnosti osobito prepoznatljiv kao kulturni djelatnik, u prvomu redu kao dugogodišnji ravnatelj umjetničke Galerije *Aluminij*, zahvaljujući kojoj je Mostaru osigurao uživanje u radovima niza velikana likovne umjetnosti, ujedno predano pomažući afirmaciju likovnih, književnih i glazbenih stvaratelja mlađega naraštaja. Zapažen je i kao urednik i voditelj televizijske emisije *Kulturno, s Darkom Jukom* te kao autor kolumni u kojima se dotiče kulture, povijesti, politike, ali i društvenih devijacija.

Za rad na kulturnomu planu, Matica hrvatska dodijelila mu je Kristalnu maticu *Vjekoslav Šutej* (2013.) i Veliku povelju zahvalnosti MH Mostar za promociju i afirmaciju kulture u Gradu na Neretvi (2017.). Jukin je rad u komunikacijskoj struci i

odnosima s javnošću vrjednovan međunarodno te mu je Prva međunarodna konferencija za odnose s javnošću u JI Europi, *PRO.PR Conference*, dodijelila nagradu *PRO.PR Award* (2015.) za osobit doprinos razvitku procesa upravljanja komunikacijama i odnosima s javnošću.

Živi i djeluje u rodnomu gradu.

KAZALO

U tamnu mi je noć poć’. 5

Istisnute riječi 7
Prst šutnje 9
Otišlo je vrijeme. 10
Ne odriči nas se 11
Nevrijedni smo 12
Nagnuh se u sebe. 14
Mrtav 15
Izreci mu ime! 16

Uloga odraza 17
Propitivanje 19
Grijehom smaknuto potomstvo 20
Brid strmoglavljenja 22
Pokošen uzama 24
Bespuća 26
Vododerina 27

Sirenski pjev 29
Svjetlo i tmina 31
Čekanje 32
Put sjećanja. 33
U kapi rose 34
Žena… To savršenstvo Stvaranja 35

Humak umrlih 37
Ori, gango 39
Nijemi balkon na mrtvomu mostu. 40
Nad mrtvim tijelima mostarske djece 41
Stari most 42
Sjeme rata 43
Hrvatsku mi moju oteše 44
Duhom i tijelom mrtvi 45
U jazbinu tijelo, duša u raj 46

Teštamentum 47
Vičnost za dicu dice 49
Na odru života. 50
Zadnja svisna ura 51
Elegija 52
Čemeri. 54
Nakon 55
Misli do jutra 56
Sirotinjski kolosijek 57
Studen siječnja 58
Na imanju kojeg nema 59
Svjetlo u kamenu 60

Prosudbe 63
Stina koja čuva vičnost 63
Ljudski krik u olujnom huku prostora
i vremena. 64
Utočište svijeta u liričnosti. 72

O pjesniku 87